

Besplatan
magazin

www.superinfo.ba

Superinfo eco

30.03.2020. / broj 205

Sretan
Uskrs!

GRAĐANIMA ZENICE PROLONGIRANA PLAĆANJA KOMUNALNIH USLUGA

Pod predsjedavanjem gradonačelnika Fuada Kasumovića u funkciji komandanta održana je četvrta vanredna sjednica Štaba civilne zaštite Grada Zenica.

Zaključci se odnose na mјere koje su donesene na četvrtoj sjednici Štaba civilne zaštite Grada Zenica, a jedna od mјera koja će umnogome pomoći građanima Zenice, svakako je vijest o prolongiranju plaćanja komunalnih usluga.

Javna preduzeća čiji je osnivač Grad Zenica prolongirat će plaćanje računa za izvršene komunalne usluge do dalnjeg, dok će prema drugim pružaocima usluga kao što su JP Ektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i BH Telecom d.d. Sarajevo biti upućena preporuka da također prolongiraju naplatu računa za svoje usluge.

NOVE MJERE KRIŽNOG ŠTABA ZENICA: SKRAĆENO RADNO VRIJEME SVIH JAVNIH PREDUZEĆA

Krizni štab za praćenje epidemije korona virusa Grada Zenice donio je nove naredbe koje bi trebalo da dodatno sprječe širenje virusa.

Od kantonalnog Kriznog štaba zatraženo je hitno dostavljanje informacija o stanju zdravstvenog sektora i svemu ostalom što bi lokalnim zajednicama omogućilo donošenje posebnih mјera i efikasniju zaštitu stanovništva.

Grad se sa svim svojim kapacitima stavlja na raspolaganje zdravstvenom sektoru u nastojanju da se nabave dovoljne količine zaštitne opreme za zdravstveno osoblje. Između ostalog, Grad Zenica je spreman da u kratkom roku prostore zeničke Arene, studentskog i đačkog centra i hotela, stavi na raspolaganje zdravstvenom sektoru, u slučaju potrebe izolacije većeg broja oboljelih, odlučeno je.

Donesena je odluka da se radno vrijeme Gradske uprave i svih javnih preduzeća i ustanova, izuzev apoteka i ustanova primarne zdravstvene zaštite, skrati na period od 9 do 14 sati, a broj zaposlenih reducira na najmanju moguću mjeru kako bi se zadovoljila osnovna funkcija i zaštitili radnici.

Grad je nabavio određenu količinu zaštitnih maski, koje će najprije biti ispitane u referentnoj laboratoriji, kako bi se utvrdio njihov kvalitet i kako bi se podijeliće građanima.

Mobilni timovi Crvenog krsta Grada Zenica u proširenom sastavu djeluju u službi podrške, prije svega, starijim građanima Zenice, u nabavci dnevnih potrepština.

Zeničani su savjesno poštovali policijski sat. Članovi Kriznog štaba zasjedali su u Sali Gradskog vijeća, kako bi ispoštovali propisanu međusobnu distancu.

Krizni štab je donio odluku da do dalnjeg prolongira obavezu plaćanja komunalnih usluga.

www.economic.ba

SRETAN
USKRS

Economic®

BORBA ZA SPAS EKONOMIJE: STRUKA PREDLAŽE PROMJENE PDV-A ZBOG KORONA VIRUSA

Kako je PDV najveći udar na poslovanje svakog obveznika, tako bi olakšavanje njegovog plaćanja predstavljalo veliki korak u prevazilaženju rastućih problema utjecaja pandemije koronavirusa na našu ekonomiju. Prijedlog zakonskih promjena podrazumijeva promjenu odredbe koja se odnosi na datum podnošenja PDV prijave koji se sa desetog dana narednog mjeseca pomjera na kraj tog mjeseca.

U obrazloženju ovog prijedloga navodi se kako će se ekonomске posljedice pojave pandemije koronavirusa ubrzo osjetiti i u našoj državi. Mnoge pravne osobe, u vremenu kada je zabranjen rad, ali i poslije toga, kada bude došlo do stabilizacije ekonomске aktivnosti, neće biti u prilici da na vrijeme podnesu i plate svoje poreske obaveze, primarno zbog teškoča u naplati svojih potraživanja, čime ulaze u automatski prekršaj i kažnjavanje, što predstavlja dodatni teret.

Navodi se kako ove izmjene nisu idealne, ali su realne kao prve mjere za pomoć pravnim osobama.

Prijedlog promjena Zakona o porezu na dodanu vrijednost, kao i Zakona o akcizama na alkohol izradio je ekonomski analitičar Faruk Hadžić koji za Klix.ba kaže da je u komunikaciji s nizom zastupnika u Parlamentarnoj skupštini BiH.

“Jedan od zahtjeva privrednika i prije krize je bilo pomjeranje roka za podnošenje i naplatu PDV-a. Sada kada su vanredne okolnosti, ovaj zahtjev je tim opravdaniji. Politika hitno mora pomoći da se održi privredna aktivnost koliko god je to moguće, a ovo je jedan od načina”, kazao je on.

Struka će volonterski pomoći u ovim vanrednim okolnostima na bilo koji način, dodaje, a priprema izmjena zakona s pratećom dokumentacijom je jedan od načina.

“Politika sada treba da pronađe najbrži način kako ovo provesti u djelo zbog vanrednog stanja. Puno konkret-nog posla treba uraditi na entitetskom nivou, prije svega kroz moratorij u naplati doprinosa dok traje vanredno stanje za one sektore koji su direktno, ali i indirektno pogodjeni”, zaključio je on.

Vlasti u BiH već su kreirale set mjera pomoći ekonomiji koje idu od blažih poreskih rasterećenja do moratorija na otplatu kredita.

UDRUŽENJA URENTOLOGA FBIH: NABAVITE NAM OPREMU, JER U SUPROTNOM NAS NEĆE IMATI KO LIJEČITI

Povodom sve teže situacije koja je nastala zbog širenja infekcije novom vrstom koronavirusa i nastanka bolesti Covid-19, građani FBiH treba da shvate apele ozbiljno i da sve savjete zdravstvenih radnika u najvećoj mogućoj mjeri poštuju.

Iz Udruženja urgentologa FBiH upozoravaju javnost da su oni ti koji su na 'prvim linijama', i oni su ti koji prvi pružaju pomoć. Stoga pozivaju sve građane na maksimalnu iskrenost kada je riječ o svim informacijama koje se od njih traže.

Podsjećaju nadležne da je po svim smjernicama sigurnost zdravstvenih radnika na prvom mjestu.

"Mi trenutno nismo zaštićeni i sigurni jer nemamo svu opremu, ali zbog naših pacijenata radimo ovaj posao svaki dan. Budući da očekujemo širenje infekcije nismo sigurni koliko još možemo ovako izdržati. Doktora je svaki dan sve manje jer nas se šalje u izolaciju. Zbog svih građana, a posebno naše djece i onih koji našu pomoć trebaju šaljemo apel i molimo da nas zaštite i sačuvate. Molimo vas da nam nabavite opremu po preporukama jer u suprotnom nas neće imati ko liječiti", upozoravaju ljekari koji rade u urgentnim centrima i službama Hitne pomoći FBiH.

"Mi, vaši doktori, tu smo za sve vas koji imate potrebu za liječničkim pregledom, ali isto tako apelujemo na sve da ne dozvolite da panika koja se polako uvlači među stanovništvo dovede do prevelikog broja nepotrebnih posjeta liječnicima. Riječ je o virusu iz dobro poznate porodice Coronavirusa i samo radikalni epidemiološki nadzor sa svim potrebnim mjerama može smanjiti broj zaraženih", napominju.

Kao što su to ranije uradili liječnici i ovo Udruženje upućuje posebnu molbu za sve građane sa povišenom tjelesnom temperaturom i respiratornim tegobama koji su se vratili u BiH u zadnjih 14 dana da se jave telefonom nadležnom liječniku ili na kontakt brojeve uvedene posebno za ovu situaciju, a koje možete pronaći na internetu za svaki kanton.

"Budite odgovorni kao pacijenti, jer time štitite sve ostale, pa i vas same", ističu iz ovog udruženja.

Nadležne za nabavku opreme mole da reagiraju odmah i da nabave dovoljno zaštitne opreme kako za uposlene u zdravstvu, tako i za naše pacijente.

"Prije svega POTPUNA zaštitna oprema za doktore, ali i sve zdravstvene radnike je prevencija "ulaska" virusa u zdravstvene ustanove. Situacija u kojoj virus ulazi u bolničke zdravstvene ustanove je najgori scenario. Svakako želimo izbjegći situaciju da se ionako desetkovani broj doktora „izbací“ iz stroja tako što bi neko od ljekara bio zaražen i odstranjen sa posla sada kada je najpotrebniji građanima", dodaju u saopćenju iz Udruženja urgentologa FBiH.

Dodatni savjeti su i – Izbjegavajte izlaganje toksinima – prije svega izbjegavajte alkohol i cigarete, ali i npr. industrijske prerađevine bogate raznim aditivima, pojačivačima okusa, konzervansima, itd. Svedite stres na najmanju moguću mjeru ukoliko je to moguće jer hormoni stresa utiču na oslabljivanje imuniteta, ukoliko se pretjerano luče. Spavajte i odmarajte dovoljno jer nedovoljna količina sna također narušava imunitet, navode iz INZ.

Ovakav način prehrane, obogaćen važnim nutrijentima za naše zdravlje, treba imati tokom cijele godine, a ne samo u sezoni opasnosti od virusa radi kontinuirane zaštite organizma i postizanja optimalnog zdravlja. Pratite savjete i preporuke nadležnih organa i kriznih štabova za prevenciju infekcije koronavirusom i širenja virusa dalje na svoje bližnje, ali i druge sugrađane. Pridržavajte se svih preventivnih mjera u cilju očuvanja svog i tugeg zdravlja.

ZDK TRAŽI KONKRETNU POMOĆ OD FBIH I DIO NAJAVLJENIH DONACIJA

Premijer Zeničko-dobojskog kantona Mirza Ganić uputio je danas pisma predsjedavajućem Predsjedništva BiH Šefiku Džaferoviću i premijeru Federacije BiH Fadilu Novaliću u kojima ih poziva da pomognu zdravstvenom sistemu ovog kantona kako bi mogao adekvatno odgovoriti na širenje pandemije koronavirusa. Premijer Ganić podsjeća da je u ZDK do sada registrirano šest slučajeva infekcije koronavirusom te da se u samoizolaciji nalazi preko 2.000 građana, od kojih je veći broj došao iz kriznih žarišta u Evropskoj uniji, poput Italije i Njemačke, što izaziva posebnu zabrinutost s obzirom na stanje i ograničenu mogućnost nabavke opreme za potrebe bolnica i domova zdravlja u ovom kantonu.

“S obzirom na vanredno stanje, a kako bismo zaštitili zdravlje naših građana, molimo Vas da nam odobrite određena finansijska sredstva za potrebe Kantonalne bolnice Zenica, te da nam putem Federalne uprave civilne zaštite (FUCZ) obezbijedite što hitnije zaštitu opremu”, navodi Ganić u pismu premijeru Novaliću.

Premijer Zeničko-dobojskog kantona Mirza Ganić uputio je danas pisma predsjedavajućem Predsjedništva BiH Šefiku Džaferoviću i premijeru Federacije BiH Fadilu Novaliću u kojima ih poziva da pomognu zdravstvenom sistemu ovog kantona kako bi mogao adekvatno odgovoriti na širenje pandemije koronavirusa.

Premijer Ganić podsjeća da je u ZDK do sada registrirano šest slučajeva infekcije koronavirusom te da se u samoizolaciji nalazi preko 2.000 građana, od kojih je veći broj došao iz kriznih žarišta u Evropskoj uniji, poput Italije i Njemačke, što izaziva posebnu zabrinutost s obzirom na stanje i ograničenu mogućnost nabavke opreme za potrebe bolnica i domova zdravlja u ovom kantonu.

“S obzirom na vanredno stanje, a kako bismo zaštitili zdravlje naših građana, molimo Vas da nam odobrite određena finansijska sredstva za potrebe Kantonalne bolnice Zenica, te da nam putem Federalne uprave civilne zaštite (FUCZ) obezbijedite što hitnije zaštitu opremu”, navodi Ganić u pismu premijeru Novaliću.

DR. DRLJEVIĆ: POČETKOM SEDMICE OČEKUJEMO PRVE IZLIJEĆENE PACIJENTE

Pacijent koji ima komplikacije bolesti i koji je zbog pogoršanja simptoma iz izdvojenog dijela Infektivnog odjela u Stacionaru prebačen u Kantonalnu bolnicu i dalje je na kiseoničkoj potpori.

Njegovo zdravstveno stanje za sada je stabilno i prati se iz sata u sat, izjavio je načelnik Infektivnog odjela, dr. Ednan Drljević.

„Imamo pet pacijenata koji su u izolovanom dijelu, u depandansu, u gradu i imamo jednog koji je na kiseoničkoj podršci i koji se nalazi u užem bolničkom dijelu. Za sad su svi pacijenti stabilni.

Situacija kod pacijenta koji je na kiseoničkoj podršci u Bolnici prati se iz sata u sat i ako bude potrebe, mi ćemo intervenisati u smislu neke druge podrške, da se eventualno stavi na vještačku inhalaciju ili šta bude trebalo. Pacijenti u Stacionaru također su pod ljekarskim nadzorom i njihovo stanje se prati. I oni su stabilni, a među njima nema teže oboljelih“, izjavio je dr Drljević.

U ovoj sedmici mogli bismo očekivati i prve slučajeve izliječenih pacijenata.

„Dva pacijenta koji su prvi prihvaćeni u Izolatorijumu Kantonalne bolnice biće podvrgnuti dvostrukom testiranju i ako se nalazi pokažu negativnim, biće otpušteni kućama“, potvrdio je dr. Adnan Jupić, predsjednik Kriznog štaba za praćenje korona virusa Zeničko-dobojskog kantona.

Dodao je da se očekuje prijem zaštitne opreme i testova za detekciju virusa COVID 19, koju nabavlja Vlada Federacije BiH. Napomenuo je da su domovi zdravlja prva linija odbrane i naglasio značaj zaštite medicinskog osoblja.

ZAKLJUČCI SA SASTANKA PREDSTAVNIKA UDRUŽENJA POSLODAVACA ZENICA I GRADSKE UPRAVE

Održan je sastanak predstavnika Udruženja poslodavaca Zenica sa gradonačelnikom Kasumovićem, pomoćnicom gradonačelnika za privredu i upravljanje razvojem i pomoćnicom gradonačelnika za urbanizam.

Tema sastanka je bila trenutna situacija u kojoj su se našli poslodavci, vezano za coronavirus.

Na sastanku su doneseni sljedeći zaključci:

Zakupcima poslovnih prostora u vlasništvu i na upravljanju Grada Zenice će biti umanjene zakupnine za mjesec mart za 50 %;

Zakupcima poslovnih prostora i boxova, kojima upravlja JP Tržnica, a kojima je trenutno onemogućeno obavljanje registrovane djelatnosti, biti će umanjene zakupnine za mjesec mart za 50 %;

Zakupcima Biznis inkubatora i TechnoParka, kojima upravlja Zenička razvojna agencija ZEDA, će biti umanjene zakupnine za mjesec mart za 50 %;

Zakup javnih površina za korištenje postojećih kioska bit će umanjen za 50 % za mjesec mart;

Korisnicima zimskih bašti koji su izvršili uplatu naknade za korištenje javne površine unaprijed biti će priznato umanjenje za mjesec mart za 50 % (način povrata sredstava će biti naknadno dogovoren);

Grad će poduzeti hitne aktivnosti u odabiru partnerske banke za plasman subvencionirane kreditne linije;

Sredstva u Budžetu Grada Zenica za 2020. godinu namijenjena za podsticaj privrede iznose 300.000,00 KM.

Način utroška ovih sredstava bit će zajednički usaglašen ovisno o razvoju situacije uzrokovane korona virusom u narednom periodu.

Nastavak primjene gore navedenih mjera zavisiće od razvoja situacije u narednom periodu.

CRVENI KRIŽ GRADA ZENICE: VELIKI ODZIV NOVIH VOLONTERA

Mobilni timovi Crvenog krsta Grada Zenica u proširenom sastavu djeluju u službi podrške, prije svega, starijim građanima Zenice, u nabavci dnevnih potrepština, prehrane i lijekova.

Trenutno su dva mobilna tima na raspolaganju osobama iznad 65 godina.

„Imamo dosta prijava novih volontera, svi su u pripravnosti i svi se rado odazivaju. I dalje pozivamo volontere da se javе, ako nisu trenutno angažovani, biće sigurno“, kaže sekretarka zeničkog

KANTONALNI ŠTAB CZ NAREDIO POLICIJI BLOKADU SOLITERA U NOVOM TRAVNIKU I ZATVARANJE TVORNICE BNT TMIH

Kantonalni štab Civilne zaštite Srednjobosanskog kantona izdao naredbu MUP-u SBK da izvrši blokadu solitera na Trgu Zlatnih Ilijana u Novom Travniku. Naredbom je zabranjen izlazak iz solitera, kao i ulazak. Ove naredbe dolaze nakon što je sinoć sa Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu potvrđeno kako je jedna osoba iz Novog Travnika pozitivna na koronavirus.

-Svi stanari iz predmetne zgrade do daljnog ostaju u samoizolaciji. U slučaju simptoma koji ukazuju na zaraženost koronavirusom javljaju su Domu zdravlja u Novom Travniku na telefon 030 792 500. Zadužuje se Crveni križ Općine Novi Travnik da putem svojih volontera osigura dostavu osnovnih artikala za stanare predmetne zgrade. – stoji u naredbi komandanta Kantonalnog štaba CZ, Tahira Lende.

Drugom naredbom radnicima Tvornice mašina i hidraulike (BNT TMiH) u Novom Travniku naređena je samoizolacija, a Zavodu za javno zdravstvo SBK da izvrši dezinfekciju pogona ove tvornice.

Proizvodnja u pogonima BNT TMiH se obustavlja do daljnog uz obavezno osiguranje postrojenja. I ovaj slučaj povezan je proslavom u Tvornici „Igman“ u Konjicu jer je osoba iz Novog Travnika navodno boravila na ovoj svečanosti u Konjicu.

GAZIĆ: ONI KOJI NE BUDU POŠTOVALI MJERE IZOLACIJE, ODMAH NA IZDRŽAVANJE KAZNE

Tokom policijskog sata zabrana kretanja odnosi se na period do 5 sati ujutro, a od ove mjere su izuzeti svi zaposleni, uključeni u provođenje mjera i aktivnosti rješavanja stanja nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa, kao i zaposleni kojima se proces rada odvija u smjenama.

Načelnik Policijske uprave Zenica, Admir Gazić, istakao je da će u prvo vrijeme pripadnici policije morati biti fleksibilni u kontroli ljudi sa radnim obvezama, kao što su radnici u bolnicama, angažovani u proizvodnji hrane, maski i slično.

Svi kolektivi koji angažuju radnike, uključene u aktivnosti na sprečavanju širenja korona virusa, dostaviće spiskove angažovanih radnika policiji i štabovima civilne zaštite.

„Ja bih pozvao sve građane Zenice da poštuju odluku o zabrani kretanja, odnosno naredbu o zabrani kretanja starijih od 65 i mlađih od 18 godina, jer je to jedini način borbe protiv ovog virusa, to struka kaže i ja bih zamolio građane da to poštuju“, ističe načelnik PU Zenica, Admir Gazić.

Pitali smo ga kako funkcioniše postupak kontrole na državnim granicama i upućivanja građana koji dolaze iz rizičnih područja u samoizolaciju.

„Najbolja mjeru će biti postavljanje šatora na graničnim prelazima, jer će tada svi oni koji uđu u BiH, ostati u šatorima i pod nadzorom. Tada ćemo biti sigurni da nema širenja virusa i kontakata putnika s drugim ljudima. I do sada smo dobijali informacije o dolascima sa graničnih prelaza“.

Pitali smo kakva je komunikacija između graničnih službi i policijskih uprava.

„Apsolutno, ta komunikacija postoji. Tamo su i federalni inspektorji koji su već izdavali rješenja o samoizolaciji“, ističe Gazić, dodajući da Policijska uprava Zenica raspolaže sa dovoljno resursa za sprovođenje svih mjera, naloženih s nivoa Federalnog štaba civilne zaštite.

Na području Zenice trenutno je 800 ljudi obuhvaćeno mjerom 14-dnevne samoizolacije. Policija ih nadzire svakodnevno. S obzirom da se procjenjuje da ima slučajeva neprijavljanja po ulasku u BiH, Gazić je pozvao građane da policiju obavijeste o mogućim saznanjima o kretanju takvih osoba.

„Zahvaljujem se građanima koji poštuju mjeru samoizolacije, to su oni koji nisu sebični i ne misle samo na sebe nego i na druge, ali moram napomenuti da će svi oni koji ne budu poštovali mjeru biti sankcionisani. U toku je donošenje federalne uredbe kojom će biti uspostavljen „skraćeni postupak“. Oni koji ne budu poštovali mjeru samoizolacije ići će po skraćenom postupku, dakle odmah, na izdržavanje kazne. To će se odnositi na one osobe koje se zateknu izvan prostora za samoizolaciju i dovedu se u situaciju da šire bolest na građane ovog grada“, ističe Gazić.

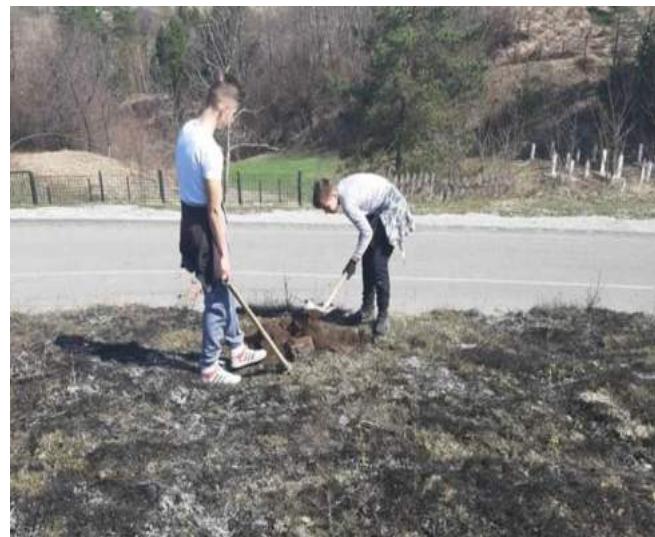
On je zamolio predstavnike kućnih savjeta i mjesnih zajednica da pomognu svojim starijim sugrađanima, naročito onima kojima je zabranjeno kretanje, u nabavci dnevnih potrepština.

ČLANOVI KUD-A MOŠĆANICA REALIZOVALI AKCIJU POŠUMLJAVANJA OD 400 SADNICA

Mladi Zeničani i Zeničanke a ujedno i članovi Kulturno-umjetničkog društva Mošćanica, realizovali su akciju pošumljavanja na području istoimenog naselja. Ovom prilikom zasađeno je 400 sadnica.

"Sa obzirom na situaciju koja je zahvatila BiH, FBiH kao i Grad Zenica, uz preporuke kojih smo se pridržavali od strane Kriznog štaba Grada Zenica, od strane KUD-a "Mošćanica" realizovana je akcija pošumljavanja teritorije iznad džamije Mošćanica gdje je ukupno posađeno oko 400 sadnica", poručili su iz KUD-a Mošćanica.

Akcija je uspješno završena, a članovi KUD-a su se zahvalili gradonačelniku Fuadu Kasumoviću na podršci mladima, kao i svojoj mjesnoj zajednici na sadnom materijalu.

APEL POLJOPRIVREDNIM PROIZVOĐAČIMA U SBK DA PRISTUPE SJETVI

U cilju suzbijanja posljedica novonastale situacije izazvane globalnom pandemijom koronavirusa, ovom prilikom apelujemo na poljoprivredne proizvođače SBK/KSB da pristupe sjetvi, a Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva SBK/KSB se obavezuje da će svojim Programom osigurati sufinansiranje sjemena, goriva, đubriva i zaštitnih sredstava.

Slijedom navedenog mole se poljoprivredni proizvođači da sačuvaju fiskalne račune i porezne fakture o nabavi istog, koji će u postupku relizacije mјere biti dokaz o opravdanosti dodjele sredstava. Molimo da o istom obavijestite poljoprivredne proizvođače sa područja vaše općine, stoji u saopćenju ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva SBK, Salkana Merdžanića.

Općina Travnik

Svim vjernicima katoličke/pravoslavne
vjeroispovjesti sretan
Uskrs/Vaskrs

načelnik
Admir Hadžiemrić

*Svim vjernicima
katoličke/pravoslavne
vjeroispovjesti sretan
*Uskrs/Vaskrs**

gradonačelnik
Fuad Kasumović

Izdvajamo iz akcijske ponude !

Ponuda važi do 10.04.2020.

FIS

29⁹⁰
39,90

Muške patike
art.: 31615
vel.: 41-46

29⁹⁰
39,90

Muške patike
art.: 905019
vel.: 41-46

29⁹⁰
39,90

Muške patike
art.: 3H86
vel.: 41-46

29⁹⁰
39,90

Muške patike
art.: 905064
vel.: 41-46

25⁰⁰
29,90

Ženske patike
art.: 7942-05
vel.: 36-41

29⁹⁰
39,90

Ženske patike
art.: 3H87
vel.: 36-41

29⁹⁰
39,90

Ženske patike
art.: 31616
vel.: 36-41

25⁰⁰
29,90

Dječje muške patike
art.: B6229
vel.: 31-36

15⁰⁰
29,90

Dječje ženske čizme
art.: AC220
vel.: 25-30

19⁹⁰
25,00

Dječje ženske patike
art.: YA808
vel.: 20-27

25⁰⁰
29,00

Dječje ženske patike
art.: B6215
vel.: 31-36

25⁰⁰
29,90

Dječje muške patike
art.: B1942
vel.: 25-30

13⁹⁰
18,50

Dječji ženski komplet
art.: 6569
boje: teget, crna,
siva, mint, roza
vel.: 9-12 god.

13⁹⁰
18,50

Dječji ženski komplet
art.: 6269
boje: teget, crna,
siva, mint, roza
vel.: 9-12 god.

8⁹⁰
11,00

Dječja ženska majica
art.: 2705/6
boje: bijela, bež, roza
vel.: 8-12 god.

9⁵⁰
11,90

Dječja ženska majica
art.: 4567
vel.: 110-134
boje: žuta, teget,
roza, pink

9⁵⁰
11,90

Dječje helanke
art.: 7301/02
vel.: 140-176

Dječje ženske hlače
art.: 3574/ 3575
vel.: 6-12 god.
boje: teget, siva, crvena, crna

7⁹⁰
9,90

9⁵⁰
11,90

Dječja ženska majica
art.: 4561
vel.: 110-134
boje: žuta, teget, roza, pink

PSIHOLOGINJA KAKNJO: LJUDI MORAJU BITI SVJESNI SAMOIZOLACIJE

Situacija pandemije koju je izazvao korona virus u velikoj mjeri utiče na ljude ali i na njihovo mentalno zdravlje. Kod mnogih građana pandemija je izazvala strah, paniku te veliku dozu neizvjesnosti.

Ubrzano širenje korona virusa te neprofesionalno izvještavanje o pandemiji pogoduje strahu koji svakim danom sve više prerasta u paniku te se na taj način kod građana blokiraju mehanizmi koji pomažu u suočavanju sa stresnim situacijama.

„Vrlo važno je da razinu tog straha držimo na onom nivou koji treba da nas podstakne na aktivnosti vezane za zaštitu sebe i onih ljudi iz naše okoline“, rekla je Inela Kakanjo, psiholog u Centru za mentalno zdravlje.

Jedna od preventivnih mjera koja je izdata od nadležnih institucija podrazumijeva samoizolaciju, kao najbolji vid zaštite sebe ali i drugih ljudi.

„Samoizolacija je jedno neprirodno stanje za ljudе koji su, po svojoj prirodi društvena bićа, kojima trebaju socijalni kontakti za potpuno blagostanje“, navela je Kakanjo, koja ističe da svi ljudi kao racionalna bićа moraju biti svjesni da je samoizolacija ono što nam donosi više koristi nego štete za naš život te da se trebamo svjesno ponašati i poštovati mјere koja nam se predlažu.

Stručnjaci ističu da strah i paniku možemo sprječiti boljom komunikacijom sa porodicom, što će imati pozitivan uticaj na naše cijelokupno emocionalno stanje. Pravi trenutak je da se svi građani ponašaju odgovorno jer ostajanjem kući čuvamo svoje ali i tude živote.

IZOLATORIJ JE U DRUGOM DIJELU KOMPLEKSA POZNATOG KAO “STACIONAR” I FIZIČKI JE ODVOJEN OD ZAVODA ZA MEDICINU RADA

Nakon nekoliko medijskih istupa, kako televizijskih tako i u štampnim medijima i na društvenim mrežama, javnost odnosno korisnici zdravstvenih usluga JU Zavod za medicinu rada i sportsku medicinu Zeničko – dobojskog kantona su dovedeni u zabludu, s obzirom da su u većini obavještenja, akteri istih izjavili da je karantin za osobe zaražene i pod sumnjom na zarazu, smješten u „Stacionaru“, a što je izazvalo strah kod naših sugrađana i ostalih korisnika naših usluga.

Naime, u javnosti je zastupljeno mišljenje da je Stacionar jedna ustanova, odnosno građani ne znaju da su u objektu koji je poznat pod nazivom „Stacionar“ smještene dvije javne zdravstvene ustanove i to dio Kantonalne bolnice Zenica i Kantonalni zavod za medicinu rada i sportsku medicinu, koje su fizički odvojene i koriste posebne ulaze. Apelujemo na građane da je samo dio objekta poznatog pod nazivom „Stacionar“ pretvoren u karantin i to dio objekta koji koristi JU Kantonalna bolnica Zenica, a da drugi dio koji koristi JU Zavod za medicinu rada i sportsku medicinu Zeničko – dobojskog kantona i dalje neometano radi i nastavlja sa pružanjem usluga kao i do sada.

Komisija za ocjenu radne sposobnosti uslijed privremene spriječenosti za rad osiguranika preko 42 dana radi u nepromijenjenim terminima svakog radnog dana, a sve usluge pružanja konsultativno-specijalističkih pregleda nastavljamo počev od ponedjeljka, 23.03.2020. godine.

SUBAŠIĆ: JU DOM - PORODICA ZA SADA SE USPJEŠNO BORI SA TRENUTNOM SITUACIJOM

JU Dom-porodica je ustanova koja decenijama nudi zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja. Čak i u novonastaloj situaciji povodom pandemije korona virusa svojim štićenicima omogućili su zabavu i igru, sa puno pažnje i posvećenosti, kako bi ovaj period što bolje prebrodili.

Iz ove ustanove navode da trenutno imaju samo pozitivne vijesti kada se radi o trenutnoj situaciji.

„Mi kao ustanova smo poduzeli sve mjere i implementirali sve naredbe kako Federalnog tako i Kantonalnog krznog štaba civilne zaštite koje smo dobili od higijensko-epidemiološke službe Doma zdravlja Zenica“, kazala je Draženka

Subašić, direktorka JU Dom-porodica Zenica koja napominje da dezinfekcionih sredstava za održavanje zgrade imaju dovoljno, dok onih za svakodnevno pranje ruku i održavanje manjih površina ima dovoljno samo za narednih sedam dana.

Do sada su poduzeli niz aktivnosti, a jedan od njih je i formiranje vlastitog krznog štaba koji prati da li se sve naredbe sprovode.

“Dajemo preporuke kako uposlenicima tako i našoj djeci. Naša djeca imaju razumijevanja za situaciju u kojoj se nalazimo i poštuju pravila. Starija djeca su svjesna da su tu i njihovi mali drugari kojima je potrebna pomoć te se zajedno igraju, druže i pomažu oko zadaće“, dodala je Subašić.

Najveći izazov sa kojim se trenutno suočavaju predstavlja ispunjavanje svih školskih obaveza na vrijeme.

„Naši štićenici imaju određene školske obaveze koje su različitog uzrasta, usmjerena te gradiva. Sa osobljem pokušavamo organizovati učenje kako bi se pratila sva nastava, a koja će pomoći da djeca postignu ali i zadrže što bolji školski rezultat“, istakla je Subašić.

PREDSTAVE BNP-A ZENICA GLEDAJTE NA YOUTUBE-U

Pandemija virusa korone koja je proglašena u prethodnoj sedmici onemogućila je rad pozorišta i kulturnih ustanova, te je time obustavljen i rad kulturnih radnika i umjetnika.

Bosansko narodno pozorište Zenica u svojoj jubilarnoj sezoni u kojoj slavi 70 godina od početka institucionalnog rada, odlučilo je svoj rad nastaviti prezentovati putem online platformi i društvenih mreža i time priuštiti pozorišni program u kojem će pozorišna publika moći uživati iz svojih domova. Tokom krznog stanja u Bosni i Hercegovini i Zeničko-dobojskom kantonu, Bosansko narodno pozorište Zenica će sedmično, na svom Youtube kanalu, dopuštati gledanje

Bosansko narodno pozorište Zenica počinje praksi online gledanja predstava u vrijeme izolacije već sutra, 20. marta na Svjetski dan pozorišta za djecu i mlade sa predstavom u produkciji Dječije omladinske i lutkarske scene BNP-a „Crvenkapica na zrnu graška“ prema tekstu Jirija Streda i u režiji Miroljuba Mijatovića. Predstava je premijerno izvedena 12. aprila 2014. godine. Predstava će biti dostupna na Youtube kanalu sutra u 11 sati i link će biti dostupan za gledanje 24 sata.

Druga predstava na online repertoaru, „Novi siroti mali hrčki“ prema tekstu Gorana Mihića, u režiji Gorana Bulajića će biti dostupna na Youtube kanalu Bosanskog narodnog pozorišta Zenica u subotu, 21. marta u 19.30 sati. Predstava je premijerno izvedena 9. aprila 2007. godine u Bosanskom narodnom pozorištu Zenica. Link za gledanje će biti dostupan 24 sata.

Link kojim će se moći pristupiti gledanju predstave će biti podijeljen i na Facebook i na Instagram profilu Bosanskog narodnog pozorišta Zenica, kao i na web stranici www.bnpo.ba.

FBA: BANKAMA VEĆ PREPORUČENO DA OLAKŠAJU SERVISIRANJE KREDITA I OBAVEZA

Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine (FBA) u najkraćem roku će pristupiti donošenju podzakonskih akata kojima se podržavaju ključne mјere za ublažavanje negativnih efekata virusa „COVID-19“ na bankarski sistem, građane i privredu u Federaciji BiH, rečeno je iz te agencije.

Kako ističu iz Agencije za bankarstvo FBiH poseban naglasak će biti na upravljanje kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka.

S obzirom na aktualnu situaciju i imajući u vidu neophodnost očuvanja dostignutog nivoa i daljnog jačanja stabilnosti finansijskog sistema u uslovima potencijalnih rizika uzrokovanih vanrednom zdravstvenom situacijom u zemlji, u susjednoj R Srbiji je npr. već donesena odluka kojom se propisuje zastoj u otplati obaveza dužnika (moratorij).

Moratorij je propisan za sve dužnike koji to žele (fizičke osobe, poljoprivrednike i preduzetnike i privredna društva), a podrazumijeva zastoj u otplati obaveza koji ne može biti kraći od 90 dana, odnosno od trajanja vanrednog stanja koje je uvedeno zbog pandemije koronavirusa.

U cilju ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica izazvanih pojavom virusa „COVID-19“ na bankarski sistem, građane i privredu u Federaciji BiH, Agencija za bankarstvo Federacije BiH kontinuirano prati i analizira sve dostupne informacije, te razmatra mјere i aktivnosti za ublažavanje ekonomskih posljedica virusa „COVID-19“ i očuvanje stabilnosti bankarskog sistema.

U cilju odgovarajuće hitne reakcije i povećanja razine spremnosti bankarskog sistema, Agencija je već izdala preporuke svim bankama u Federaciji BiH.

Prema tim preporukama banke trebaju pristupiti donošenju Programa općih mјera na osnovu kojih će klijentima (pravnim subjektima i fizičkim osobama, koji su izloženi negativnim ekonomskim efektima izazvanim virusom „COVID-19“, olakšati servisiranje kreditnih i drugih obaveza prema banci, te o tome obavijestiti Agenciju.

Program općih mјera treba da sadrži rješenja i aktivnosti koje banka može i planira poduzeti prema klijentima i portfeljima koji su direktno i indirektno izloženi efektima izazvanim virusom „COVID-19“.

Banke također trebaju uspostaviti procese kontinuirane analize rizika i efekata u cilju evidencije klijenata i portfelja izloženosti koji su pogodjeni negativnim ekonomskim efektima izazvanim virusom „COVID-19“, kao i procjene uticaja navedenih efekata na poslovanje banke.

Agencija preporučuje da se struktura sadržaja evidencija zahtjeva i klijenata koji su pogodjeni negativnim ekonomskim efektima izazvanim virusom „COVID-19“ usaglasi na nivou bankarskog sistema.

Banke trebaju da razmotre dodatne olakšice za klijente koje uključuju i preispitivanje trenutnih naknada za usluge koje banke pružaju klijentima i izbjegavanje naplate naknada za obradu modifikacija izloženosti.

Od banaka se očekuje posebna pažnja prilikom razmatranja zahtjeva klijenata koji imaju zaduženja i u drugim bankama.

Za značajne izloženosti i portfelje očekuje se usaglašavanje mјera i aktivnosti na razini svih banaka koje imaju izloženost prema određenom klijentu ili grupi klijenata, u svim fazama razmatranja zahtjeva za modifikacije ili dodatnu izloženost.

Od banaka se također očekuje da koriste sve raspoložive potencijale za jačanje kapitala, što između ostalog uključuje zadržavanje dobiti ostvarene u 2019. godini, odnosno otkazivanje planirane isplate dividende, kao i da odgode ili otkažu isplate varijabilnih naknada zaposlenicima čije profesionalne aktivnosti imaju značajan uticaj na rizični profil banke.

Banke su dužne izvijestiti Agenciju za bankarstvo ukoliko nisu u mogućnosti postupati po datim preporukama ili ukoliko postoje objektivne okolnosti zbog kojih bi mogao nastati prekid kontinuiteta poslovanja ili kašnjenje u provedbi važećih regulatornih i izveštajnih zahtjeva.

U FBiH na dan 30.septembra 2019. godine poslovalo je 15 komercijalnih banaka, s 539 organizacijskih dijelova, u kojima je bilo zaposleno ukupno 6.745 osoba.

STRUČNJACI OBJAŠNJAVAJU: EVO KAKO DA ZAŠТИTITE DIJECU OD KORONA VIRUSA

Korona virus je novi virus i još uvijek ne znamo dovoljno o tome kako utiče na djecu ili trudnice, ali znamo da je moguće da se ljudi bilo koje dobi zaraze.

Do sada, međutim, nisu zabilježeni smrtni ishodi djece koji su u vezi sa novim korona virusom. Virus je smrtonosan u rijetkim slučajevima, zasad uglavnom među starijim osobama sa postojećim medicinskim stanjima odnosno hroničnim bolestima.

Kako reagovati ako član porodice pokazuje simptome?

Potražite medicinsku pomoć ako Vi ili Vaše dijete imate temperaturu, kašalj ili otežano disanje. Recite svom ljekaru ako ste putovali u područje gdje je prijavljen novi korona virus ili ako ste bili u bliskom kontaktu s nekim ko je putovao u neko od tih područja i ima respiratorne simptome.

Mogu li trudnice prenijeti novi koronavirus na nerođenu djecu?

U ovom trenutku nema dovoljno dokaza koji bi utvrdili da li se virus prenosi sa majke na bebu tokom trudnoće kao i potencijalni uticaj na bebu. Ovo se trenutno istražuje. Trudnice bi trebalo da se pridržavaju odgovarajućih mjera opreza da bi se zaštatile od izloženosti virusu i u što kraćem roku da potraže medicinsku pomoć ako imaju simptome poput temperature, kašlja ili otežanog disanja.

Da li je bezbjedno da majka doji ako je zaražena novim korona virusom?

Sve majke u pogodjenim i rizičnim područjima, sa simptomima povišene temperature, kašla ili otežanog disanja, trebalo bi da u što kraćem roku potraže medicinsku pomoć i slijede preporuke medicinskih radnika.

S obzirom na benefite dojenja i beznačajnu ulogu majčinog mlijeka u prenošenju drugih respiratornih virusa, majka bi trebalo da nastavi sa dojenjem.

Međutim, treba preduzeti mjere opreza jer postoji rizik od prenošenja s majke na novorođenče putem respiratornih kapljica i direktnog kontakta, kao i indirektno preko kontaminiranih površina. Nosite masku tokom hranjenja djeteta, perite ruke prije i nakon hranjenja i očistite odnosno dezinfikujte kontaminirane površine. Ako je majka bolesna, treba je ohrabriti da izmuza mlijeko i daje ga djetetu čistom kašičicom/flašicom – uz adekvatnu primjenu mjera prevencije infekcije.

PRILAGODBA DJECE NA VRTIĆ: KAKO U VRTIĆ BEZ STRAHA

Početkom pedagoške godine, mnoga djeca po prvi put kreću u vrtić, što je za većinu njih prva i značajna promjena sredine. Roditelji se brinu kako će njihova djeca podnijeti rastanak, hoće li plakati, hoće li jesti, kako će se snaći i slično. Takve reakcije prisutne su kod većine roditelja i potpuno su normalne jer polazak u vrtić nije promjena samo za djecu, nego i za njih. Oni se također moraju prilagoditi da će njihovo dijete jedan dio vremena provoditi s drugim (na početku nepoznatim) ljudima. Prema Vigotskom, djeca su aktivni učenici kulture u kojoj žive, a vrtić je prvo mjesto za učenje s kojim se dijete susreće. Način na koji se djeca prilagođavaju na novu situaciju važno je za njihovo buduće cjeloživotno učenje. Duljina prilagodbe na vrtić individualna je, no u svakom slučaju to je period kada dijete uspostavlja socioemocionalnu vezu s odgajateljem.

Većina djece, odlazak u vrtić, u početku doživljava vrlo stresno što se manifestira nizom emocionalnih, ponašajnih i tjelesnih reakcija. Ovisno o svom odnosu s roditeljima, stupnju i obliku privrženosti – djeca se različito nose sa stresom. Iako je to potpuno normalno, adaptacija je potrebna i djeci i roditeljima. U većini slučajeva, prilikom odvajanja djeteta i roditelja, prisutna je anksioznost – roditelji brinu o tome što će biti s njihovom djecom u vrtiću, dok se djeca osjećaju napušteno.

Privrženost i separacijska anksioznost

Općenito, privrženost je snažna emocionalna povezanost između dvoje ljudi, obično onih koji su jedno drugom posebni i važni u životu. Njihova interakcija izaziva ugodu i radost, a u stresnim trenucima njihova prisutnost može utješiti. U dječjoj psihologiji, riječ je o emocionalnoj vezi između djeteta i njegovog skrbnika, a ta veza razvija se s vremenom kroz interakciju.

Prva faza predprivrženosti traje do 2. mjeseca života, a u toj fazi dijete pozitivno reagira na svako ljudsko lice. Druga faza nastanka privrženosti traje od 2. do 8. mjeseca tijekom koje djeca pozitivno reagiraju, odnosno privržena su samo poznatim osobama. U trećoj fazi, između 8. i 24. mjeseca, dolazi do jasno usmjerene privrženosti, najčešće prema majci. U toj dobi dijete pokazuje separacijsku anksioznost, odnosno tjeskobu prilikom odvajanja – plače i buni se, no majčin povratak ga smiruje. Drugim riječima dijete svoju privrženost izražava emocijama sreće kada je majka u blizini i emocijama straha i tuge kada majka odlazi. Nakon 24. mjeseca, kada dijete dovoljno sazri da razumije neke činitelje koji utječu na roditeljske odlaske. Tada dijete shvaća da mame nema samo neko vrijeme dok nešto ne obavi, ali da će se sigurno vratiti pa se „prosvjedi“ oko odvajanja smiruju.

Mnoga djeca kreću u vrtić između 6. i 18. mjeseca života. Upravo je to period u kojem dijete prolazi fazu maksimalne privrženosti roditelju. Iz tog razloga ne čudi što je prilikom odvajanja prisutna, ranije spomenuta „separacijska anksioznost“. Riječ je o nervozni, nesigurnosti i nezadovoljstvu koje doživljava dijete (ali i roditelji) prilikom odvajanja. Ovakvi doživljaji se još nazivaju i „strah od odvajanja“.

Svakom je djetetu potrebno neko vrijeme da se prilagodi novoj sredini, upozna odgajatelje i nove prijatelje. Nekoju je djeci potrebno kratko vrijeme da bi se prilagodila, dok je nekoj potrebno duže vrijeme. Također, neka djeca reagiraju na odvajanje od roditelja i boravak u vrtiću vrlo burno, dok druga lako prihvate novu situaciju, bez većih promjena u ponašanju.

Mnogi se pitaju, postoji li određeno vrijeme koje je potrebno za prilagodbu. Međutim, na to pitanje je nemoguće dati konkretan odgovor. Svako dijete je svijet za sebe i faza prilagodbe može biti duža ili kraća. U svakom slučaju važno je da roditelji budu strpljivi te da daju sve od sebe kako bi se prilagodba odvila što brže i „bez bolnije“

Jedan od dobrih načina pomaganja djeci oko prilagodbe jest da roditelj bude prisutan s djetetom u vrtiću prvih nekoliko dana te da postepeno skraćuje svoj ostanak sve dok, na kraju, dijete ne bude u mogućnosti ostati samo.

Važno je razumjeti dječji strah te im pokazati da će roditelji uvijek biti uz njih čak i ako su nekoliko sati odsutni. Treba im pokazati da će u vrtiću upoznati mnogu drugu djecu i steći prijatelje te da to ne znači kako ih se roditelji žele riješiti. Dugim riječima, važno je imati i pokazati razumijevanje, ali istovremeno biti čvrst, dosljedan te im uliti povjerenje da će se mama i tata vratiti po njih nakon nekog vremena.

Najčešće reakcije na vrtić

Prvih nekoliko dana ili tjedana, dok se dijete prilagođava na novi raspored, sredinu i ljude, mogu biti teški i za dijete i za roditelja.

Emocionalne reakcije koje dijete doživljava, najčešće su strah i tuga, no mnoga djeca pokazuju i izraženu ljutnju i to ne samo prilikom odvajanja od roditelja nego i pri ponovnom susretu. Budući da većina djece ne može verbalno izraziti svoje emocije, one se očituju na različite načine. Mnogi svoje emocije izražavaju ponašajnim reakcijama; plaču, viču, udaraju, odbijaju jelo i kontakt s drugom djecom ili odgajateljicama i sl. Neka djeca se suzdržavaju od bilo kakvog izražavanja emocija, no one se tada manifestiraju u tjelesnim reakcijama: glavoboljom, bolovima u trbuhi, povraćanjem iako nisu bolesna, poremećajima jedenja i/ili spavanja i sl. Također, ponekad se događa i regresija u ponašanju, odnosno povratak na ranije faze razvoja. Drugim riječima, ponekad se djeca, koja su prohodala, vraćaju u fazu puzanja ili oni koji su prestali nositi pelene – ponovno imaju potrebu za njima. Takve reakcije odgovor su djeteta na stres i prolaznog su karaktera, one će nestati kada se dijete prilagodi i navikne na novu sredinu te kada se tamo bude osjećalo sigurno.

Vrijeme potrebno za to uvelike ovisi o starosti djeteta, dosadašnjim kontaktima s većim brojem djece i drugim odraslima, temperamentu djeteta, prethodnoj pripremi djeteta da će ići u vrtić, redovitosti dolaženja u vrtić i sl.

Kako olakšati prilagodbu

Vrlo je važno da imate pozitivan stav prema vrtiću. To se ne odnosi samo na ono što govorite, nego da to doista i mislite. Također, dobro je pričati mu o vrtiću kao lijepom i veselom mjestu gdje ima puno igračaka i gdje se djeca zabavljaju.

Prije nego što dijete treba krenuti u vrtić, dobro ga je pripremiti. Kratkotrajni ostanak s djedom i bakom, kako bi se dijete naviklo biti jedno vrijeme bez vas, jedan je od dobrih načina pripreme. Poželjno je i odlaziti do vrtića i igrati se na dječjem igralištu kako bi dijete upoznalo sredinu. Osim toga, pri samom polasku u vrtić, dobro je da roditelj neko vrijeme boravi s djetetom u vrtiću te da se postupno smanjuje to vrijeme, sve dok na kraju dijete ne bude sposobno boraviti u vrtiću samo bez roditelja.

Djetetu će se svidjeti i ako se pred njim budete hvalili svojim priateljima kako je ono krenulo u vrtić i ako to prikažete kao nešto važno, lijepo i uzbudljivo.

Važno je održati obećanja koja dajete djetetu, odnosno ne treba ga „potkupljivati“ lažnim obećanjima. Ako ste mu rekli da će poslije vrtića ići na sladoled – onda ga doista odvedite na sladoled. Tako će ono naučiti da ga nećete iznevjeriti i imat će povjerenja da će se vratiti po njega u vrtić.

Također, djetetu treba reći kakav je dnevni raspored i što ga očekuje u vrtiću, nakon čega će roditelj doći po njega. Djetetu treba omogućiti da u vrtić poneše tzv. prijelazni objekt – predmet ili igračku koja će mu olakšati prilagodbu jer će ga podsjećati na dom te mu na taj način pružiti utjehu. Redoviti dolazak u vrtić stvorit će naviku i rutinu, što svakako olakšava prilagodbu, stoga je poželjno što manje izostajati iz vrtića osim ako je dijete bolesno.

Sami rastanci i odvajanje djeteta i roditelja trebaju biti kratki, mirni i odvažni. Najbolje bi bilo da ste smireni i da ne pokazujete svoju zabrinutost. Naime, djeca imaju izuzetnu sposobnost prepoznavanja i osjećanja roditeljevih emocija jer one im pomažu u tumačenju situacije. Ako dijete osjeti roditeljevu nesigurnost i strah – i sami će se tako osjećati. Djeca se u novim situacijama ne znaju ponašati pa opažaju i oponašaju svoje roditelje. Stoga je važno biti siguran u svoju odluku da dijete pohađa vrtić te da o vrtiću i odgajateljicama imate pozitivan stav. Nije poželjno da se rastanak s djetetom odgađa u nedogled, kao ni dugo smirivanje djeteta ili ponovno vraćanje, jer to će samo produljiti i djetetov plač. Osim toga, dijete će ubuduće plakati duže očekujući da će se vratiti. Isto tako, ne preporučuje se ni potajno iskradanje iz vrtića dok dijete ne gleda jer će to samo narušiti djetetovo povjerenje pa vam neće vjerovati ni kad mu budete rekli da će se vratiti.

Negativni komentari o vrtiću su također nepoželjni, a ono što posebno treba izbjegavati je plašenje i prijetnja vrtićem (npr. ako ne pojedeš sve, odvest ću te u vrtić). Po povratku iz vrtića, dobro je više vremena provoditi s djetetom, šetati, igrati se, pričati priče, pružati nježnost te pokazati interes za njegove doživljaje iz vrtića.

Vrlo je važno razumjeti da je faza prilagodbe za dijete zapravo faza otkrivanja jednog novog svijeta. Nije neobično da se djeca, kao i većina ljudi, boje nepoznatog, stoga mu trebaju roditelji da im budu oslonac. Pobrinite se da dijete uvijek ima na umu da ga volite najviše na svijetu i da na vas može računati.

PODRŠKA RK GRAČANICI I RK ČELIK: O SPORTU I RUKOMETU KAD SE KORONA POBJEDI

Ovih dana pojavila su se razna saopštenja i prijedlozi nekih (rukometnih) klubova i pojedinaca koji se svode na zagovaranje da se što prije (maltene ultimativno) proglose prvacima rukometnih liga.

I to u vrijeme kada se čitav svijet (pa i mi u našoj dragoj BiH) suočavamo i borimo protiv jednog od najvećeg (zdravstvenog) problema čovječanstva ikada, problema KORONAVIRUSA.

Rukometni klub Čelik, koji ove godine navršava 70 godina postojanja i uspješnog rada, smatra da O SPORTU I RUKOMETU TREBA POKRENUTI OZBILJNU I ŠIROKU RASPRAVU TEK KADA SE KORONA POBIJEDI!!

Široko i sveobuhvatno: od boljeg organizovanja i funkcionalisanja liga, do poštenog i korektnog vođenja liga, suđenja, delegiranja, a protiv korupcije i kojekakvih namještanja rezultata!

U tom smislu RK Čelik podržava oglašavanje RK Gračanice objavljeno ovih dana, Kluba sa svjetлом rukometnom tradicijom, Kluba koji upravo na takav pravi način, obraćanjem rukometnoj javnosti, postavlja stvari: da se promptno rješavaju sva krupna pitanja funkcionalisanja rukometnog sporta, a ne da se samo i jednostavno što prije proglose prvacima liga za "zelenim stolom".

Naime, neki klubovi, samo zato što se trenutno nalaze na čelu tabela liga prekinutih prvenstava, (RK Krivaja, recimo, pročitali smo njihovo saopštenje javnosti u njima bliskim medijima) gotovo ultimativno traže da za "zelenim stolom" budu proglašeni prvacima Prve lige Federacije BiH.

Sve se to dešava, ponavljamo, u ovim vremenima velikog zla po zdravlje svih ljudi u svijetu, u jeku koronavirusa, kada svakom normalnom čovjeku treba biti samo jedan i jedini cilj: kako spasiti svoj i svaki pojedinačni život u našoj državi i na planeti. A onda ćemo temeljito, i, nadamo se, savjesno i pošteno, o svemu drugom...

SPORTSKI SAVEZ GRADA ZENICE POZIVA SPORTSKE KLUBOVE DA SE STAVE NA RASPOLAGANJE CIVILNOJ ZAŠTITI

Sportski savez Zenice poziva sve sportske klubove i sportiste da u vezi novonastale situacije dostave u što kraćem vremenskom roku spisak svih onih koji su spremni da se stave na raspolaganje Križnom štabu, odnosno Civilnoj zaštiti Zenice.

Očekuje se 50-60 spremnih momaka, koji će u svakom momentu biti na usluzi građanima i svima onima kojima je pomoći zaista potrebna.

Klubovi su dužni spiskovne sportista koji su spremni da podrže ovaj prijedlog u što kraćem roku dostaviti predsjedniku Sportskog saveza Zenice Dženanu Dediću ili Kenanu Uzunoviću, stručnom savjetniku za sport iz Gradske uprave Zenice.

A1 LIGA OKONČANA: KK BOSNA ROYAL VRAĆA SE U NAJVIŠI RANG, ČELIK OSTAO NA DRUGOJ POZICIJI

Komesari A1 i A2 lige Bosne i Hercegovine donijeli su danas odluku da su ta prvenstva završena i da se pobjedici već znaju.

Baš kao i u slučaju Premijer lige BiH za košarkaše gdje je za pobjednika proglašena Igokea, poznat je i šampion A1 lige.

To je sarajevski klub KK Bosna Royal koji se tako vraća u Premijer ligu, a pobjednik je A1 lige jer je u trenutku prekida bio drugoplasirani tim na tabeli.

Prvak A2 lige jug je KK Realway Spars, a prvak A2 lige sjever KK Živinice. Te ekipe izborile su plasman u viši rang.

Drugoplasirane ekipe A2 lige jug i sjever KK Velež i KK Gradina Madi odigrat će majstoricu na neutralnom terenu i pobjednik će izboriti plasman u A1 ligu.

Termin ove utakmice je najkasnije 20 dana pred početak takmičenja u A1 ligi 2020/21 sezona.

KK Travnik Medical Centar nastupit će sljedeće sezone u A2 ligi Jug.

A1 liga brojat će naredne sezone 14 klubova.

SARADNJA ODBOJKAŠKIH SAVEZA BIH I FBIH SA HOTELOM "DUBROVNIK"

Odbojkaški savez BiH i odbojkaški savez Federacije BiH uz pomoć Grada Zenica zajednički rade na aktivnostima u vezi organizacije Evropskog prvenstva u odboci U 19 koje će se od 19. augusta do 1. septembra održati u Zenici i Osijeku.

Tim povodom danas je održana svečanost potpisivanja ugovora između organizatora i hotela Dubrovnik, u kojem će biti smješteni učesnici prvenstva.

„U 2020. godini imamo najviše aktivnosti i euro takmičenja. Nakon Srebrenе lige imamo kvalifikacije, a zatim i juniorsko Evropsko prvenstvo u Zenici. Mislim da Odbojkaški savez BiH zajedno sa Odbojkaškim savezom Federacije ima puno obaveza koje ćemo nadam se uspješno realizovati“, izjavio je danas nakon potpisivanja ugovora Alija Fatić, predsjednik odbojkaškog saveza BiH.

Tehnički organizator svih aktivnosti je Odbojkaški savez Federacije BiH, a kako je najavljen danas u organizaciju prvenstva biće uključeni svi klubovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona.

„Ja sam iznimno zadovoljan garancijom gradonačelnika Zenice, Fuada Kasumovića koji se od početka stavio na raspolaganje da pomogne organizaciju ove velike manifestacije. Puno će trebati provesti vremena u Zenici i raditi kako bi sve proteklo u najboljem redu. Što se tiče utakmica reprezentacije, nama je drago da se to dešava u Zenici jer ovaj grad ima najbolje uslove u našoj državi“, izjavio je za Zenicainfo.ba izvršni direktor Evropskog prvenstva u odboci, Miloš Jelčić.

Zenica će od 19. augusta do 1. septembra biti u znaku odbijke. Uz evropsko prvenstvo za juniorke U 19, u Areni Husejin Smajlović igraće se susreti polufinalni i finalni mečevi. Takođe danas je najavljen da će se 25. augusta u Areni odigrati dva meča kvalifikacija za Evropsko seniorsko prvenstvo u odboci. Muška seniorska reprezentacija igraće sa Turskom, a ženska seniorska reprezentacija u odboci sa Slovenijom.

Organizacijom ovih takmičenja grad Zenica je najbolji promotor sporta u našoj državi kao i domaćin velikih međunarodnih sportskih manifestacija.

„Osim razvoja zeničke odbijke ovo je ujedno i prilika za promocija naše privrede. Na ovaj način pokušavamo potaknuti razvoj privrede i da će privrednici ostvariti određeni profit. Mi ćemo sve naše resurse staviti na

6 PRAVILA NJEGE SOBNIH BILJAKA U ZIMSKOM RAZDOBLJU

Nema te kućanice koja ne uzgaja sobno bilje i koja ne voli da je gosti pohvale za taj trud i rad. Ponekad se događa da sobno bilje počne klonuti, posebno zimi i kada je uključeno centralno grijanje ili se loži. Tada cvijeće u sobama vene, najčešće zbog nedostatka dnevnog svjetla i čistog i suhog zraka. Zato vam donosimo nekoliko savjeta, što napraviti kako bi vam sobno cvijeće ostalo zdravo sve do proljeća.

Prehrana sobnog cvijeća

Sobno cvijeće i lončanice ne bi trebalo držati na previše hladnom, ali ni na previše topлом mjestu. Idealna sobna temperatura trebala bi se kretati između 15 °C i 20 °C. Ako ste sobnim biljkama osigurali ovu temperaturu, vrijeme je da prestanete prehranjivati većinu biljki. Ovo ne važi za sobno bilje koje tek treba procvjetati, poput ciklame, azaleje ili božićnog kaktusa. Lončanicama sada obavezno i redovno uklanjajte suhe listove i uvele izdanke, kako bi biljka mogla nesmetano rasti i razvijati se.

Nagle promjene temperature

Nagle promjene sobne temperature ne gode vašem cvijeću. Zato, ako stoje na mjestima gdje ima propuha, obavezno ga sklonite. Ovo važi čak i tada kada provjetravate sobe. Cvijeće traži svjetlost, te lončanice trebate držati blizu prozora, ali nikako preblizu zbog radijatora.

Presađivanje sobnog cvijeća

Biljke su sada u fazi mirovanja, te se ne preporučuje presađivanje. Međutim, ako baš neku biljku želite presaditi u veću lončanicu, obavezno nabavite novu zemlju, ali i lončanicu veću od prethodne.

Zalijevanje sobnog cvijeća

Većinu sobnog cvijeća u jesen i zimu treba rijetko treba zalijevati. Čak i kada se zalijeva svakodnevno, treba staviti vode tek toliko da zemlja ne bude sasvim suha. Za one koji ne znaju, sobno bilje bolje podnosi suhu zemlju, nego natapanje vodom. S druge strane, sobno bilje koje cvjeta zimi trebalo bi zalijevati na svaka dva do tri dana.

Lišće

U stanovima gdje se grije centralnim grijanjem zrak je suh, pa bi bilo dobro da stavite posude sa vodom na radijatore, ali i da lončanice odmaknete metar do dva od radijatora. Redovno orošavajte listove bilja. Ovo posebno godi drvetu života, raznim vrstama paprati, benjaminu. S druge strane ne odgovara biljkama s dlačicama kao što su afričke ljubičice.

Kaktusi

Po pravilu, kaktusi nisu zahtjevni, ali ih tijekom zimskih mjeseci držite u sobi koja ima najviše dnevne svjetlosti. Ako vam je san da i vaši kaktusi tijekom proljeća procvjetaju, nemojte ih zalijevati, osim kada je u stanu pretoplo. Ovo pravilo ne važi za božićni kaktus, koji tijekom zime ulazi u period cvjetanja.

KAKO MAKSIMALNO ISKORISTITI PROSTOR U STANU

Različit raspored pojedinih prostorija te položaj vrata, prozora i grijajućih tijela, stvorit će veće ili manje mogućnosti za ostvarenje maksimalne iskoristivosti. Te elemente potrebno je posebno proučiti prilikom kupnje ili adaptacije stana ili kuće.

Preporučljiva minimalna širina ulaznog prostora je 130 do 140 centimetara. Ovakve dimenzije omogućit će postavljanje ormara ili komode širine 40 do 50 centimetara te svih ostalih potrebnih elemenata i osigurati širinu komunikacijskog puta od minimalno 90 centimetara.

Na taj način, ulazni prostor u stan ili kuću dobiva svoje sadržaje i uporabljivost, a ne služi samo za odlaganje cipela i prolazak prema ostalim prostorijama. Ako je ulazni prostor manje širine, npr. 100-120 centimetara, osim vješalice i ormarića za odlaganje obuće, prostor iskoristite postavljanjem polica širine 20-30 centimetara, koje će uvijek dobro doći za odlaganje različitih predmeta ili knjiga.

Kuhinja je specifičan prostor, koji je najčešće unaprijed definiran položajem instalacijskih priključaka. No unatoč tomu, razne tvrtke koje izrađuju kuhinje, mjeranjem će na licu mjesta sagledati sve nedostatke i prednosti izvedenog stanja te vam preporučiti optimalan smještaj elemenata i uređaja. Mogućnosti postave kuhinje u slovo L, U, I ili II nude različita praktična i efektna rješenja.

Odabir optimalna oblika kuhinje definirat će i potrebni razmak između elemenata postavljenih jedan nasuprot drugom, a koji treba biti minimalno 90 centimetara. Primjena visokih elemenata stvorit će više prostora za odlaganje posuđa i namirnica te se posebno preporučuje za male kuhinje. Standardna širina kuhinjskih elemenata je 60 centimetara, ali je dobro iskoristiti sav raspoloživi prostor i slobodne površine zidova te po potrebi ugraditi i dodatne elemente ili police manjih širina.

Spavaća soba rezervirana je za smještaj kreveta i ormara većih dimenzija. Najbolje rješenje smještaja sobnih vrata je ono koje stvara dovoljno slobodnog prostora iza vrata, minimalno 65-70 centimetara, kako bi se mogao postaviti klasični ili ugradbeni ormar.

Taj raspored otvara mogućnost postave ormara na dvije suprotne ili okomite strane sobe te stvaranja velikog garderobnog prostora. Ako u ovakvo rješenje uklopite krevet s ugrađenom kutijom za odlaganje posteljine, dobit ćete maksimalnu iskoristivost spavaće sobe.

Dnevni boravak je najfrekventniji prostor i obično je opterećen najvećim brojem vrata, prozora i grijajućih tijela. Raspored ovih elemenata može ponekad biti toliko loš da veliki prostor dnevnog boravka u konačnici ima vrlo lošu iskoristivost. Bar jedna, u potpunosti slobodna površina zida, omogućit će smještaj željenih elemenata namještaja bez obzira na njegove dimenzije i kompoziciju.

Smještajem kutne garniture i tabureta umjesto dvosjeda, trosjeda i fotelje, stvorit ćete iste kapacitete za sjedenje, ali ćete zato olakšati vizualno prostor i stvoriti mogućnost postavljanja dodatnih elemenata, poput komode ili polica.

Kutnu garnituru preporučljivo je odabrati na razvlačenje s kutijom za posteljinu, i to zbog dva razloga: zbog gostiju koji će povremeni prespavati kod vas, ali i dodatnog prostora za odlaganje stvari.

Svaki stambeni prostor je specifičan i pruža različite mogućnosti za maksimalnu iskoristivost. Zahtjevi ovise ponajviše o samim stanačima i njihovu načinu života. Prilikom kupnje ili adaptacije stambenog prostora, sami ili uz pomoć stručnjaka, napravite sve analize vlastitih potreba te mogućnosti koje pruža prostor te tek nakon toga načinite konačan odabir.

STAKLENE ZIDNE OBLOGE

Trend staklenih zidnih obloga umjesto klasičnih pločica je zaživio i kod nas. Staklo se lakše i brže čisti, manje se skupljaju nečistoće koje se teško održavaju.

Ovakav oblik stakla ne dominira u prostoru, nego ga čini modernim te stvara osjećaj otvorenosti i slobode.

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

Obnovljivi izvori energije dostupni su u obliku sunčeve energije, energije vjetra, geotermalne energije (podzemna voda, tlo) te okolišni zrak. Za razliku od fosilnih goriva, ima ih u neograničenim količinama i ne naplaćuju se.

Fosilna goriva poput lož ulja, zemnoga plina ili ugljena stavarana su milionima godina. Iz tog razloga su navedeni resursi limitirani te će njihova cijena kontinuirano rasti. Vrijeme je da počnete razmišljati o korištenju obnovljivih izvora energije.

Obnovljivi izvori energije ekološki su prihvativi. Korištenjem obnovljivih izvora energije pomažete u očuvanju okoliša. Izgaranjem fosilnih goriva oslobađa se znatna količina štetnih tvari (ugljen-dioksid) koje nepovratno odlaze u atmosferu. Emisije ugljen-dioksida jedan su od glavnih uzročnika globalnog zagrijavanja. Korištenjem obnovljivih izvora energije uvelike ćete smanjiti emisije štetnih tvari.

Tehnologije obnovljivih izvora energije

Puno je različitih tehnologija koje koriste obnovljive izvore energije. Čovječanstvo stotinama godina koristi energiju vode i vjetra. Bio je to jedan logičan put da se navedene tehnologije moderniziraju kako bi se počele koristiti za proizvodnju električne energije.

Kako bi se počela iskorištavati sunčeva energija te geotermalna energija bile su neophodne neke tehničke inovacije. Inteligentna će tehnologija iskoristiti raspoložive resurse na najefikasniji i najekonomičniji način. Visokoefikasni spremnici akumulirati će prikupljenu toplinsku energiju za kasniju upotrebu. Moderan sistem grijanja sastoji se od različitih komponenti koje međusobno komuniciraju kako bi se postigla što veća iskoristivost.

Vaillantovi solarni sistemi i dizalice topline sa inteligentnom tehnologijom garantuju visoku učinkovitost primjene obnovljivih izvora energije.

OTPAD

U nastavku predlažemo par koraka prakticiranjem kojih možemo značajno smanjiti količinu otpada u našem domu. Riječ je o jednostavnim, ali značajnim koracima kojima doprinosimo čišćem zraku, vodi, cijelom eko-sustavu... koristiti manje jednokratnih boca i limenki, a više povratne ambalaže,

prestati s korištenjem papirnatih i plastičnih tanjura, čaša, salveta, papirnatih ručnika i umjesto njih koristiti platnene, smanjiti korištenje aluminijске i plastične folije za čuvanje namirnica – više koristiti poklopce, tanjure, kutije s poklopcem,

ne koristiti mokre maramice i one za brisanje prašine, jednokratne krpe za pranje podova i prebrisavanje raznih drugih površina u domu, smanjiti konzumaciju kupovne, industrijski proizvedene konzervirane hrane (one u konzervama i one u staklenicama), više jesti svježe namirnice, po mogućnosti iz lokalnih izvora, smanjiti kupnju dnevнog tiska, reciklirati papir, plastiku, staklo, metal, tekstil, kompostirati otpadke od svježeg povrća i voća, razmišljati o tome na koje još načine možemo doprinijeti tome da otpada bude manje; Na ovaj način pomažemo i sebi samima – višestruko!

13 ZANIMLJIVIH ČINJENICA O OTPADU KOJE BI VAS MOGLE IZNENADITI

Svake se godine u svijetu baci preko dvije milijarde tona otpada, a svake sekunde više od 50 tona kućnog otpada.

Iako je gospodarenje otpadom jedan od najvećih svjetskih problema, koji iz godine u godinu postaje sve veći, o njemu se u javnosti vrlo malo govori. Iako će europska regulativa nedvojbeno dovesti do boljeg gospodarenja otpadom, ključ uspjeha ipak leži u rukama građanima pa je ulaganje u njihovu edukaciju i podizanje svijesti o problemu od kručajne važnosti. Jer da budemo iskreni, većina građana još uvijek ne razmišlja što se događa sa otpadom koji bacaju u spremnike. Zbog toga donosimo petnaest zanimljivih činjenica za koje se nadamo da će svakoga 'natjerati' da malo više razmislite o tome gdje odlažete svoj otpad te da ga u konačnici pokuša smanjiti na najmanju moguću mjeru. Iako bi to bila tek samo kap u moru, sve velike stvari počinju malim korakom.

Svake se godine baci 1,3 milijarde tona hrane. Hranom koja je završila u smeću u Sjedinjenim Državama i Europi moglo se tri puta nahraniti cijeli svijet.

Svake godine u okeane se baci oko 45 hiljada tona plastičnog otpada. Jedan od posljedica je i milijun ubijenih morskih ptica i sto hiljada morskih sisavaca.

Količina proizvedenog otpada utrostručila se od 1960.

Za svaki milijun mobitela koji se recikliraju, može se reciklirati 16 tona bakra, 350 kilograma srebra, 34 kilograma zlata i 15 kilograma paladija. Za one koji ne znaju, paladij je plemeniti metal koji se koristi za izradu električnih kontakata, hirurških instrumenata i dijelova za satove.

Recikliranje jedne aluminijске limenke može se uštedjeti dovoljno energije za slušanje punog albuma na iPodu. Recikliranje 100 limenki može osvijetliti spavaću sobu dvije sedmice.

Kada bi skupili sve odbačene plastične boce u Tihom oceanu dobili bi 'Plastični otok' dvostruko veći od Texsasa.

Većina otpada ide na odlagališta ili se spali. Spaljivanje otpada je najveći svjetski izvor dioksina, što je jedna od najotrovnijih hemikalija koje nauka poznaje.

Svake godine baci se golemih 2,12 milijardi tona otpada. Kada bi sav taj otpad utovarili na kamione, napravili bi 24 prstena oko zemlje.

Svake sekunde u svijetu se baci više od 50 tona kućnog otpada. Do 2030. taj će se broj udvostručiti.

Do 90% svjetskog elektroničkog otpada, u vrijednosti od gotovo 19 milijardi dolara, svake se odbaci ili se njime ilegalno trguje.

Svaka tona reciklirane papira može uštedjeti tri kubične metara deponijskog prostora.

99% stvari koje kupimo završi u smeću u roku 6 mjeseci.

Kada su u Irskoj počeli naplaćivati plastične vrećice 15 centi, potrošnja vrećica pala je 90 posto.

KAKO UTICATI NA RAZVIJANJE EKOLOŠKE SVIJESTI?

U želji da poboljša sopstveni kvalitet života čovjek je sebično i nemarno koristio prirodne resurse, što je rezultiralo rušenjem ravnoteže u prirodi i stvaranjem niza problema koji, paradoksalno, sada ugrožavaju kvalitet života za koji se toliko borio.

Formiranje ekološke kulture se nameće kao imperativ u prevladavanju potrošačkog odnosa čovjeka prema prirodnim resursima.

Ni jedan od postojećih ekoloških problema nije moguće do kraja riješiti ukoliko se ne usredimo na mijenjanje ljudskog ponašanja. Ako ljudsko ponašanje ostaje nepromijenjeno, mi ćemo se iznova i iznova sretati sa istim ili čak novim i opasnijim problemima.

Udio ljudskog faktora u promjeni fizičke sredine je izuzetno veliki, kako na individualnom, tako i na kolektivnom planu. Svaki put kada upalimo auto ili uzmemo plastičnu kesu u prodavnici mi utičemo na životnu okolinu.

Glavno pitanje odnosi se na uzroke ekološkog ponašanja, šta je to što određuje kako će se ljudi odnositi prema svom užem ili širem životnom staništu. U zemljama Evropske Unije i Americi posljednje dvije decenije vlada intenzivno interesovanje za ove teme. Postoji veliki broj časopisa koji objavljaju naučne radove posvećene ovoj temi, a vlade različitih zemalja ulažu velike količine novca u istraživanja i aktivnosti koje se provode u svrhu prevazilaženja ili ublažavanja ekološke krize.

Iako ekološki problemi spadaju u onu grupu koju treba da rješavaju gradske i državne vlasti, ne treba zanemariti ulogu koju pojedinac ima u čitavom tom sistemu.

Svijest pojedinca, svijest o realnim opasnostima i ugroženosti, kako njega samog tako i svih ostalih živih bića, i njegovo ponašanje jesu ključan faktor u mijenjanju cijelokupne ekološke slike zemlje.

Ekološki odgovorna ličnost se formira od najranije mladosti, pa je tako, obzirom na ozbiljnost ekološkog problema, neophodno uvođenje ekološkog obrazovanja na svim obrazovnim nivoima. Uvođenje takvog koncepta u nastavu podstaklo bi mlađe na razmišljanje o ovoj bitnoj temi, i istovremeno bi oblikovalo vrijednosti i ponašanje u proekološkom pravcu.

Na osnovu svega, možemo zaključiti da je društveni faktori važan činilac u formiranju i usmjeravanju ekološki poželjnog ponašanja. Bitno je uticati na socijalno odgovornije ekološko ponašanje, a na takvo ponašanje utiču kako ekološko znanje, tako i svijest o ozbiljnosti ekoloških problema i relevantnosti njihovog rješavanja.

Visoka informisanost o problemima ekologije, kao i visok nivo vrijednovanja ekoloških problema posljedica su intenzivnog napora koji društvo ulaže u edukaciju stanovništva iz ove oblasti. Znači, veći stepen u kome neka zemlja poklanja pažnju problemima životne sredine, ima za posljedicu razvijenije proekološko ponašanja mlađih.

Neophodno je provoditi i stalne programe ekološke edukacije na svim nivoima i ohrabriti ljude da se uključe u aktivnosti usmjerene na zaštitu okoline.

Ekološki problemi danas postaju jedna od najaktuelnijih tema, kako u svijetu tako i kod nas, pa je stoga informisanje iz ove oblasti od izuzetnog značaja. U tom smislu, važno je istaći da se značaj razvijanja ekološke kulture ne ogleda samo u cilju usmjeranja ponašanja u lokalnoj sredini u kojoj se pojedinac svakodnevno kreće, već i u cilju općeg djelovanja u pravcu zaštite životne sredine na globalnom nivou.

POSLJEDICE KLIMATSKIH PROMJENA

Posljedice klimatskih promjena osjećaju se u svim dijelovima svijeta. Polarne ledene ploče tope se, a razina mora raste. U nekim regijama sve češće dolazi do ekstremnih vremenskih uvjeta i kiša, dok se u drugima javljaju sve intenzivniji toplinski valovi i suše. Očekuje se da će u narednim desetljećima ti učinci biti još intenzivniji.

Topljenje leda i dizanje razine mora
 Voda se pri zagrijavanju širi. Istovremeno se zbog globalnog zatopljenja tope polarne ledene ploče i ledenjaci.
 U kombinaciji tih dviju promjena dolazi do podizanja razine mora zbog čega se obalna i niska područja poplavljaju i erodiraju.

Ekstremni vremenski uvjeti i promijenjen raspored padalina
 Obilne kiše i drugi ekstremni vremenski uvjeti postaju sve češći. To može rezultirati poplavama i smanjenjem kvalitete vode, ali i smanjenom dostupnošću vodnih resursa u nekim regijama.

Posljedice u Europi

U južnoj i središnjoj Europi sve su češći toplinski valovi, šumske požari i suše. Na mediteranskom području sve su sušniji uvjeti zbog čega je ono još osjetljivije na sušu i šumske požare. Sjever Europe postaje sve mokriji te bi moglo doći do redovite pojave poplava tijekom zime. Urbana područja, gdje danas živi 4 od 5 Europljana, izložena su toplinskim valovima, poplavama ili podizaju razine mora, ali često su slabo opremljena za prilagodbu klimatskim promjenama.

Posljedice u zemljama u razvoju

Posljedice se najviše osjećaju u mnogim siromašnim zemljama u razvoju. Ljudi koji ondje žive često u velikoj mjeri ovise o prirodnom okolišu, a imaju najmanje resursa za nošenje s posljedicama klimatskih promjena.

Rizici za zdravlje ljudi

Utjecaj klimatskih promjena na zdravlje već je vidljiv:
 U nekim je regijama povećan broj smrти povezanih s vrućinom, dok je u drugima smanjen broj smrти povezanih s hladnoćom.
 Već su vidljive promjene rasprostranjenosti nekih bolesti koje se prenose vodom i prijenosnika bolesti.
Troškovi za društvo i gospodarstvo
 Šteta na imovini i infrastrukturi te zdravlju ljudi predstavlja velike troškove za društvo i gospodarstvo.

Između 1980. i 2011. više od 5,5 milijuna ljudi pogodjeno je poplavama zbog čega je došlo do izravnih gospodarskih gubitaka od preko 90 milijardi eura.

Naročito su pogodeni sektori koji u velikoj mjeri ovise o određenim temperaturama i količinama padalina, kao što su poljoprivreda, šumarstvo, energetika i turizam.

Rizici za divlju floru i faunu

Klimatske promjene događaju se vrlo brzo te se brojne biljke i životinje teško prilagođavaju.
 Mnoge kopnene, slatkvodne i morske vrste već su se preselile na nova staništa. Ako prosječne temperature ne svjetskoj razini budu i dalje nekontrolirano rasle, neke biljne i životinjske vrste bit će izložene povećanom riziku od izumiranja.

ENERGETSKA EFIKASNOST

Svakoga dana ljudi upotrebljavaju energiju za prevoz, kuhanje, grijanje, hlađenje, proizvodnju, osvjetljenje, kao i za zabavu i brojne druge svrhe. Međutim, načini na koji se sva ta energija koristi bitno utiče na našu okolinu i život. Stoga je veoma važno ne samo da li štedimo energiju (da li isključujemo aparate onda kada ih ne koristimo), već i da li je koristimo na najefikasniji način (da li spadaju korišteni aparati i tehnologija u kategoriju štedljivih proizvoda).

Uvezši ovo u obzir možemo razlikovati dvije kategorije: uštedu energije i energetsku efikasnost.

Ušteda energije podrazumijeva sve ono što preuzimamo da ne bismo rasipali energiju – to su jednostavnii koraci koji svi mogu da usvoje kao način ponašanja, od gašenja svjetla nakon izlaska iz prostorije do recikliranja plastične ili aluminijumske ambalaže.

S druge strane, energetska efikasnost je pojam koji se odnosi na upotrebu tehnologije za čiji rad je potrebno manje energije – kao dobar primjer mogu da posluže štedljive led sijalice koje troše manje energije umjesto klasičnih sijalica pri tom dajući istu količinu svjetlosti.

Zašto je važna energetska efikasnost?

Iako gubici energije ne mogu biti svedeni na nulu, oni se mogu smanjiti na razne načine korištenjem raznih tehnika, a pažljivim ili efikasnim pristupom energija može da se troši u optimalnim količinama za neki proces ili aktivnost. Kad se ona koristi na neodgovarajući način, što znači da postoji razlika između dovedene količine energije i potrebne količine energije, to dovodi do rasipanja a time i do finansijskog gubitka.

Neefikasno korištenje energije mahom je rezultat lošeg projektovanja, neadekvatne radne karakteristike procesa, lošeg održavanja, praznog hoda ili rada opreme kada to nije potrebno (uključena svjetla, vođenje procesa na nepotrebno visokom temperaturama i slično).

Dodatne koristi uvođenja mjera za energetsku efikasnost obuhvataju:

- manja energetska zavisnost,
- smanjenje zagadenosti,
- direktno uticanje na poboljšanje životnih uslova.

Koliko smo odmakli u uvođenju mjera energetske efikasnosti?

Mogli bismo da odgovorimo na ovo pitanje procjenom da nas čeka dug put. Evo zašto...

- * Potrošnja energije u BiH dvostruko je veća u odnosu na prosječnu potrošnju u 35 zemalja OECD-a,
- * U našoj zemlji čak 60 posto finalne energije troši sektor zgradarstva,
- * Vlasnici stanova i kuća mahom posmatraju predložene mјere za energetsku efikasnost samo kao dodatni namet,
- * Samo 10 posto domaćih investitora prepoznaje energetsku efikasnost kao komparativnu prednost u odnosu na konkurenциju.

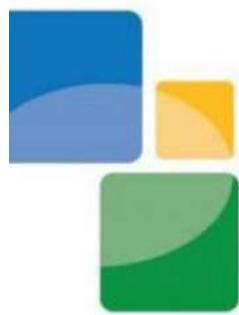
S obzirom na to da se energija najviše rasipa u industrijskim pogonima i u sektoru zgradarstva, to znači da se tu može ostvariti i najveći učinak pri primjeni neophodnih mјera za energetsku efikasnost.

Što mora imati svaka veza kako bi potrajala? **Dobru komunikaciju i povezanost.**

Povezali smo Vaš dom, Vaše voljene i posao...
Za Vaše veze koje traju.

ht eronet

Veza koja traje

 Fond za zaštitu okoliša
Federacije BiH

Napravljeno uz pomoć
Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH